

The Integration of Specialists in Economy into the International Labor Market

Lilia CHISELIOV,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Rezumat: În condițiile economiei de piață raporturile de muncă se realizează în cadrul pieței muncii și sînt strîns legate de această categorie economică. Piața muncii poate fi definită ca spațiul economic în care tranzacționează, în mod liber, deținătorii de capital în calitate de cumpărători și posesorii resursei de muncă în calitate de vînzători, în care prin mecanismul prețului muncii, al concurenței libere dintre agenții economici, al altor mecanisme specifice, cererea și oferta de muncă se ajustează. Într-o formulă mai concentrată, piața muncii reprezintă mecanismul de reglare prin decizii libere ale agenților economici, prin intermediul salariului real, al cererii și al ofertei de muncă.

Cuvinte-cheie: economia de piață, piața muncii, perfecționarea resurselor de muncă, cererea și oferta de muncă, criza demografică, tineret.

Abstract: In market economy conditions the employment takes place in the labor market and are closely related to this category can be defined as work economic. The labor market space in that trade, freely, hold-sectoral capital as buyers and owners labor resources as sellers, the price mechanism work, free competition between businesses, other specific mechanisms, labor supply and demand adjustments. Intra more concentrated, labor market adjustment mechanism is through free decisions of economic agents through real wage of labor supply and demand.

Key-words: market economy, labor market, improvement of human resources, labor supply and demand, demographic crisis, young people.

În condițiile economiei de piață raporturile de muncă se realizează în cadrul pieței muncii și sînt strîns legate de această categorie economică. Piața muncii poate fi definită ca spațiul economic în care tranzacționează, în mod liber, deținătorii de capital în calitate de cumpărători și posesorii resursei de muncă în calitate de vînzători, în care prin mecanismul prețului muncii, al concurenței libere dintre agenții economici, al altor mecanisme specifice, cererea și oferta de muncă se ajustează. Într-o formulă mai concentrată, piața muncii reprezintă mecanismul de reglare prin decizii libere ale agenților economici, prin intermediul salariului real, al cererii și ofertei de muncă [3].

Forța de muncă este cea marfă de tip deosebit care se află în posesiunea și la dispoziția oricărei persoane. Această persoană apare pe piața drept vînzător al resursei pe care o deține, capacitatea sa de muncă. Cu toate că spre cumpărare și utilizare întreprinzătorului îi este oferită capacitatea de muncă a lucrătorului, obiectul tranzației pe piața muncii este totuși munca sau serviciul de muncă concretizat în capacitatea de muncă oferită de către lucrător întreprinzătorului într-o perioadă concretă de timp. Astfel și în contractul individual de muncă obiectul tranzației reprezintă nu întregă capacitate de muncă a individului, ci doar serviciile de muncă de o anumită calitate, prestate într-o anumită perioadă de timp.

Piața muncii ca o piață a celui mai important factor de producție este un subsistem al sistemului general al economiei naționale și întrunește un mîunchi de caracteristici care îi conferă o poziție-cheie în acest sistem. Aceste caracteristici, de natură demo-economică, psihosocială, comportamentală, instituțională se referă atît la „marfă vie”, care circulă pe această piață, cît și la relațiile cu celelalte piețe ale factorilor de producție, precum și cu piața bunurilor de consum personal. Piața muncii nu este o piață ordinară, obișnuită. Ea are o anumită autonomie internă, avînd reguli de joc, legi și legități proprii de mișcare și de structurare. Formarea cererii și ofertei forței de muncă, ajustarea acestora pe cea mai imperfectă dintre piețe nu se pot realiza decît pe baza unor astfel de reguli. Procesele de ajustare a cererii și ofertei de muncă se află în permanență sub presiunea condițiilor generale economice și sociale, sub influența stărilor și modificărilor celorlalte piețe, în special, sub cea a pieței capitalului [3].

În calitatea sa de piață a celei mai importante resurse a economiei și respectiv de factor de producție, piața muncii deține o poziție-cheie în economia concurențială. Importanța sa în reglarea fenomenelor și proceselor din economie și societate în prevenirea unor stări conflictuale, în promovarea principiilor stimulării și justiției sociale, sporește în continuu, deoarece procesele de globalizare a economiilor, progresul tehnic accelerat, sporirea competitivității și înăsprirea concurenței, nivelul relativ înalt al șomajului, precum și evoluțiile fenomenelor demografice ale migrației populației au un puternic impact asupra formării cererii și ofertei de muncă, asupra modelelor de ocupare, asupra mecanismelor de administrare și reglare a pieței muncii [4].

Prin urmare, piața muncii este o piață de sine stătătoare. Ea este influențată de diverși factori socio-economici, demografici, sociali. Cei mai importanți dintre factorii de influență asupra pieței muncii sînt următorii: 1) progresul tehnic și productivitatea socială a muncii; 2) procesele demografice și de emigrare-îmigrare; 3) caracteristicile culturale și comportamentale ale populației; 4) nivelul de educație și de calificare a forței de muncă; 5) producția și capitalul; 6) condițiile de muncă

Unii dintre acești factori acționează direct asupra cererii de muncă fie în sensul creșterii, fie în sensul diminuării acesteia. Alți factori acționează asupra ofertei de muncă [2]. În definirea pieței muncii se pornește de la următoarele premise metodologice: a) locul și funcțiile factorului uman în sistemul economic; b) rolul pieței muncii în cadrul sistemului existent de piațe; c) agenții economici care se întîlnesc pe această piață atît în calitate de purtători ai cererii cît și în cea de purtători ai ofertei de muncă; d) gradul de organizare și libertate a acestora în reglarea ocupării și utilizării eficiente a forței de muncă, inclusiv raportul de forțe dintre aceștia; e) legitățile care guvernează formarea cererii și ofertei de muncă; f) mecanismele care intervin în funcționarea pieței muncii, fie ca mecanisme de piață pură cu salariul în calitate de preț al muncii, libera concurență între agenții economici, fie ca mecanisme care intervin pe diferitele piețe imperfecte.

Niciodată, în cursul istoriei, omenirea nu a înregistrat o asemenea dinamică a dezvoltării științifico-tehnice ca la începutul acestui secol, caracterizat prin avansul revoluționar al cunoașterii științifice și tehnologice, prin succesele dezvoltării tehnologice și ale aplicării metodelor științifice.

Problematika vastă și complexă a pregătirii și perfecționării resurselor de muncă la nivel național se află tot mai mult, în mod firesc, sub impactul cerințelor globale, care decurg din nevoia adoptării la nivel european a unor drepturi și libertăți fundamentale ale omului, cum sînt dreptul la educație, la alegerea liberă a profesiei, la muncă, la libera circulație a persoanelor și forței de muncă etc., ceea ce frecvent este cunoscut drept „contribuția educației și formării profesionale la construcția europeană în general, a UE cu deosebire”.

Armonizarea cu sistemele de educație și formare profesională din cadrul UE este un proces benefic, dar anevoios pentru țările chemate să-și proiecteze și reformeze propriul sistem.

Mobilitatea și flexibilitatea profesională, integrarea omului în viața economică și social sînt tot mai greu de realizat fără o pregătire continuă a acestora pe tot parcursul vieții active.

Educația inițială, prin învățămîntul formal și informal, oricît de bine ar fi realizată, în concordanță cu cerințele la un moment dat ale sistemului tehnico-productiv, se vede în situația de a nu mai corespunde total sau parțial noilor cerințe.

În prezent, formarea profesională este considerată una dintre componentele-cheie ale construcției UE și ale strategiei naționale de dezvoltare a statelor membre și a celor aliate în curs de integrare [2]. Rolul important al formării profesionale pentru o creștere economică sănătoasă, pentru sporirea competitivității și ocuparea forței de muncă decurge și din următorii factori: a) dezvoltarea științifico-tehnică în toate sectoarele economiei, asociată cu schimbările inerente în procesul de organizare a producției și a muncii; b) necesitatea creșterii performanțelor economice și a competitivității la nivel de firmă, sector de activitate și economie națională, în condițiile accentuării proceselor de globalizare și internaționalizare a economiilor; c) libera circulație a persoanelor și forței de muncă necesită creșterea calității și îmbunătățirea di-

recțiilor de dezvoltare a sistemelor de educație și formare profesională, din perspectiva dimensiunii europene a acesteia; d) capacitatea resurselor de muncă de a valorifica și valoriza ceilalți factori de producție; e) caracteristica formării profesionale de a atenua inegalitățile și discriminarea în relațiile sociale și de a genera oportunități de egalizare a șanselor; f) tendința tot mai evidentă a investițiilor nemateriale (știință, învățământ, formare profesională) de a ciștiga teren în fața celor materiale.

Piața muncii trebuie privită într-o dublă ipostază: 1) ca o entitate închisă, ca un subsistem al economiei de piață în care mecanismele proprii și anume cererea și oferta de muncă se ajustează și 2) ca un sistem deschis cu intrări și ieșiri, cu legături complexe cu toate celelalte subsisteme sociale.

Din cele spuse mai sus rezultă că piața muncii se poate referi la o localitate, la o zonă mai mică sau mai mare sau chiar la întreaga economie. Prin urmare, piața muncii poate avea raze de extindere diferite. În cazul forței de muncă necalificate sau de calificare inferioară, raza este mică, nevoile de forță de muncă putându-se satisface la nivelul unei localități. Pe măsura însă ce nivelul de calificare al forței de muncă crește, aceasta este mai rară, iar raza de extindere a pieței muncii devine mai largă, uneori la nivelul întregului teritoriu al țării sau la nivelul pieței muncii internaționale. De aici rezultă că piața muncii nu constituie un ansamblu omogen, ci foarte eterogen compus din piețe ale muncii individualizate până la fiecare profesie sau specialitate. Fiecare piață a profesiei sau specialității funcționează distinct. Între aceste piețe specifice există posibilitatea influențării reciproce prin recalificări profesionale.

Republica Moldova trece printr-o criză demografică pronunțată care va influența semnificativ piața muncii pe viitor. Această criză este determinată de tranziția demografică care se conturează pe plan global, scăderea fertilității în paralel cu scăderea nivelului de mortalitate infantilă. Efectele tranziției demografice au fost agravate de greutatea tranziției economice și de emigrarea populației. Pe parcursul ultimilor 15 ani se observă o creștere constantă a coeficientului de îmbătrânire a populației de la 12,8 în 1990 până la 14,0 în 2005 coeficientul de îmbătrânire se definește ca număr al persoanelor de 60 ani și mai mult raportat la 100 de locuitori. Procesul de îmbătrânire avansează deosebit de rapid în mediul rural. Ponderea populației tinere sub 15 ani a scăzut vertiginos de la 23,8% în 2000 la 19,0% în 2005 [1; 6].

Piața forței de muncă în Republica Moldova se află încă în proces tranzitoriu, este rigidă și generează puternice dezechilibre structurale, teritoriale, ocupaționale și profesionale. Această piață include atât mecanisme moștenite de la economia socialistă, cât și elemente specifice unei economii de piață. În pofida creșterii economiei naționale, nivelul ocupării forței de muncă scade continuu. Majoritatea populației economic active locuiește în mediul rural, unde în virtutea stagnării economice a sectorului rural și nivelului de studii mai puțin avansat, activitățile economice sînt mai puțin rentabile, iar salariile mai mici decît în mediul urban. Asemenea distribuție nu face decît să contribuie la descurajarea activității economice și să mențină inegalitatea de venituri la cote înalte. Pe fundalul schimbărilor radicale care s-au produs pe parcursul ultimilor 15 ani în viața social-economică, se atestă o situație relativ tensionată pe piața forței de muncă. Deși rata șomajului estimat prin Ancheta forței de muncă nu este foarte înaltă, chiar mai mică decît în majoritatea țărilor europene, aceasta nu ține cont de ponderea mare a persoanelor trimise în concedii administrative pe termen lung, de faptul că o bună parte din salariați nu lucrează cu program complet și de faptul că în mediul rural existența unei ocupații nu înseamnă în mod necesar și obținerea unor venituri în bani sau în natură. De asemenea, nu se ține cont de faptul că șomajul efectiv ar fi fost mult mai înalt, dacă nu ar fi existat opțiunea emigrării. Persoanele ocupate în sectorul formal constituie 77,6% din totalul persoanelor ocupate în economie, în sectorul informal lucrează 12,1%, iar în sectorul gospodăriilor casnice – peste 10,3%, aceștia fiind ocupați, îndeosebi cu producerea bunurilor pentru consum propriu.

Tineretul reprezintă cea mai valoroasă resursă umană pentru dezvoltarea economică a societății, constituind 24% din populația economic activă a Republicii Moldova (potrivit datelor pentru primul trimestru al anului 2008). Spre regret însă, acest grup se implică destul de modest în activitățile economice. Persoanele tinere angajate în muncă care desfășoară o activitate economică sau socială, producătoare de bunuri sau servicii constituie circa 26,7%. Ponderea cea mai înaltă a tinerilor încadrați în cîmpul muncii revine segmentului de vîrstă 25-29 de ani, tineri care au absolvit o instituție de pregătire profesională și au deja acumulată o experiență de muncă.

Pentru a facilita accesul tinerilor la activitatea antreprenorială, Guvernul Republicii Moldova a aprobat, în iunie 2008, Programul național de abilitare economică a tinerilor pentru anii 2008-2010 și prevede crearea și finanțarea mai multor afaceri ale tinerilor antreprenori. Scopul major al programului este dezvoltarea spiritului antreprenorial în rîndul tinerilor din zonele rurale ale țării, oferind instruire și credite comerciale rambursabile în valoare de pînă la 300 mii de lei cu componentă de grant (40% din valoarea creditului) persoanelor tinere cu vîrste cuprinse între 18 și 30 de ani. [1; 7]. Programul are la bază 3 componente: 1) instruire și consultanță antreprenorială; 2) finanțarea proiectelor investiționale rurale prin acordarea de credite comerciale cu componentă de grant; 3) monitorizarea postfinanțare.

În perioada derulării Programului național de abilitare economică a tinerilor, pe parcursul anului 2008 au fost acordate 181 de credite în sumă de 52,05 milioane lei, inclusiv componenta de grant de 40% în valoare de 20,82 milioane lei.

De asemenea, dezvoltarea economică a tinerilor este susținută de Ministerul Educației și Tineretului prin intermediul Proiectului „Abilitarea socio-economică a tineretului” (PASET), realizat în parteneriat cu Banca Mondială, UNICEF și USAID. Proiectul contribuie la consolidarea capitalului uman și social, precum și la reducerea sărăciei în mediul tinerilor, oferindu-le oportunități de a deveni agenți ai schimbării pozitive în comunitatea lor. Proiectul este structurat în două etape: la I etapă (începînd cu anul 2005) au fost înființate 145 de afaceri mici în 17 raioane, fiind create 355 de locuri de muncă pentru tineri [1; 8]. Începînd cu luna noiembrie 2008, la cea de-a II-a etapă de abilitare economică a tinerilor, vor fi instruiți circa 400 de tineri și vor fi deschise suplimentar 60 de noi afaceri [1;8].

Deși în Republica Moldova există instituții specializate în consolidarea capacităților în domeniul afacerilor și în servicii de consultanță, capacitatea lor este limitată, deoarece ele activează mai mult în centre raionale și în localitățile urbane mai dezvoltate, mediul rural fiind defavorizat. Nivelul cunoștințelor tinerilor privind cerințele serviciilor de creditare (pregătirea planurilor de afaceri, informația privind gajul etc.) este încă destul de scăzut. În acest sens, este necesară dezvoltarea și diversificarea continuă a serviciilor de suport și consultanță în domeniul economic drept una din căile de implicare a tinerilor în viața economică.

Bibliografie:

1. LEGEA privind aprobarea Strategiei naționale pentru tineret pe anii 2009-2013, nr. 25-XVI din 03.02.2009.
2. Structura economică și piața muncii, servicii pentru populație.
3. <http://www.jobmarket.gov.md/common/hash/5/>.
4. youth.md/files/Concept_SFIP.doc.